

dr. sc. Josip Pavliček, mag. krim.
dr. sc. Lana Milivojević, dipl. iur.
Visoka policijska škola, MUP RH

KRIMINALISTIČKA METODOLOGIJA U FUNKCIJI ZAŠTITE PRIRODE I OKOLIŠA

Kriminalistička metodologija uobičajeni je alat policije i državnog odvjetništva koji ta tijela svakodnevno primjenjuju u radu, međutim, s obzirom na javne ovlasti drugih državnih tijela ukazuje se potreba da se dio te metodologije stavi na raspolaganje i službenicima koji sudjeluju u zaštiti prirode i okoliša. Stoga je težište ovog članka na približavanju korištenja kriminalističke metodologije takvim službenicima, kako bi oni bili učinkovitiji u obavljanju svojih poslova. U članku su pobliže razmotreni kriminalističko taktički aspekti provođenja pojedinih radnji za otkrivanje i istraživanje prekršaja i kaznenih djela počinjenih na štetu prirode i okoliša. Naglašena je također uloga kriminalistike u prevenciji prekršaja i kaznenih djela, koja bi u stvari trebala biti primarni zadatak svih državnih tijela.

Ovaj članak, uz kriminalistički dio sadrži poveznice prema zakonskim ovlastima čuvara prirode (rendžera), inspektora zaštite prirode i inspektora zaštite okoliša, koje su propisane radi obavljanja njihovih poslova kao i druge nužne pravne odrednice.

Ključne riječi: kriminalistika, rendžeri, priroda, okoliš, kriminalistička prevencija

1. OPĆE NAZNAKE O POVEZANOSTI KRIMINALISTIKE SA ZAŠTITOM PRIRODE I OKOLIŠA

Tehnološki napredak, industrijalizacija i globalizacija na različite štetne načine utječu na zdravlje ljudi, životinja i biljaka, odnosno na prirodu i okoliš u cjelini. Sve vidljivije posljedice takvih štetnih utjecaja dovele su do porasta svijesti o neophodnosti zaštite prirode i okoliša u kojoj živimo. Osviještenost

najvećeg dijela čovječanstva često nije dovoljna da se spriječe nemarni pojedinci i kompanije koji svojim djelovanjem uništavaju prirodu i okoliš pa se kao nužnost javlja potreba njihove dodatne zakonske zaštite propisivanjem određenih ponašanja zabranjenima. Takva ponašanja se kategoriziraju prema težini posljedica na kaznena djela propisana kaznenim zakonom ili kao raznovrsni prekršaji propisani posebnim zakonima. Propisivanje određenih prekršaja ili kaznenih djela te sankcija za njih samo po sebi ne znači smanjenje ugrožavanja prirode i okoliša. Za to je bitna učinkovita primjena tih propisa. Upravo u segmentu primjene nezaobilaznu ulogu ima i kriminalistika. Naime, kriminalistika kao znanstvena disciplina sustavno razvija i primjenjuje znanstvene metode i iskustva u otkrivanju i razjašnjavanju kaznenih djela i prekršaja te utvrđivanju njihovih počinitelja.

Konkretno, nadležna državna tijela poput policije ili državnog odvjetništva u okviru svojeg djelokruga primjenom kriminalističke metodologije dolaze do spoznaja o počinjenim prekršajima i kaznenim djelima na određenom području. Osim za otkrivanje prekršaja i kaznenih djela, kriminalistička metodologija presudna je u procesu razjašnjavanja okolnosti njihovog počinjenja, identifikaciju počinitelja, kao i osiguranja valjanih dokaza za potrebe vođenja sudskog postupka.

Kriminalistička metodologija uobičajeni je alat spomenutih državnih tijela koji ona svakodnevno primjenjuju u radu, međutim ukazuje se potreba da se dio te metodologije stavi na raspolaganje i drugim državnim službenicima, primarno inspeksijskim službama, ali i djelatnicima javnih ustanova koje imaju javne ovlasti. U tom smislu su pobliže razmotreni kriminalističko taktički aspekti provođenja pojedinih radnji za otkrivanje i istraživanje prekršaja i kaznenih djela počinjenih na štetu prirode i okoliša. Naglašena je također uloga kriminalistike u prevenciji ovih prekršaja i kaznenih djela, koja bi u stvari trebala biti primarni zadatak svih državnih tijela. Možemo reći da je ovaj članak primarno namijenjen čuvarima prirode odnosno rendžerima i inspektorima zaštite prirode kako bi ih se potaknulo na intenzivnije usvajanje kriminalističkih znanja i postigli bolji učinci u njihovom radu.

Na početku još nekoliko riječi oko dvojbe u korištenju naziva čuvari prirode ili rendžeri. Iako Zakon o zaštiti prirode (Narodne novine, broj: 80/13) propisuje da se zaposlenici javnih ustanova koji obavljaju neposredni nadzor u zaštićenim područjima nazivaju čuvari prirode, u ovom članku će biti korišten naziv rendžeri koji je prihvaćen na široj međunarodnoj razini. Naziv čuvari prirode nije osobito prihvaćen niti među samim čuvarima prirode pa se tako još u svakodnevnoj uporabi koristi i stari naziv nadzornici. Udruženje koje okuplja čuvare prirode također koristi naziv „Hrvatski rendžer“ tako da su argumenti prevladali u korist naziva rendžer. Vezano uz naziv poveznicu bismo mogli povući i u odnosu na nazive redarstvena vlast i policija koji su bili isto tako korišteni u našem zakonodavstvu, no ipak je prevladao i ostao u uporabi internacionalizirani pojam policija.

Uz kriminalistički dio, članak sadrži osvrt na osnovne pravne okvire koji su potrebni za učinkovitu primjenu kriminalističke metodologije i ovlasti rendžera i nadležnih inspektora.

Važnost poznavanja pravnih propisa i njihovog povezivanja s kriminalistikom i njezinom metodologijom radi učinkovite zaštite prirode i okoliša

Već je spomenuto da pravni propisi predstavljaju temelj za primjenu kriminalističke metodologije. Opći propisi, poput Prekršajnog zakona (Narodne novine, broj: 107/07, 39/13, 157/13) i Kaznenog zakona (Narodne novine, broj: 125/11, 143/12), sastoje se od dvije važne komponente, materijalno pravnog i procesno pravnog dijela (više o navedenom za prekršajno pravo u: Milivojević, Gluščić, Brnetić 2012, Milivojević 2012., Veić, Gluščić 2013, a za kazneno pravo u: Milivojević 2013). U materijalno pravnom dijelu propisuju se sadržaji zabranjenih ponašanja kao prekršaji i kao kaznena djela te se za njih propisuju sankcije. Precizno poznavanje zakonskih opisa prekršaja ili kaznenih djela, važno je kako bi službenici u okviru svojeg djelokruga mogli ispravno utvrđivati relevantne činjenice koje dokazuju da je počinjen upravo taj prekršaj ili kazneno djelo. Kao primjer, razmotriti ćemo jedan naizgled jednostavan primjer prekršaja. Prema Zakonu o zaštiti prirode, kao prekršaj za fizičke osobe je propisano odlaganje otpada izvan predviđenog i označenog prostora u zaštićenim područjima (čl. 139. st. 1. t. 9. u vezi s 232. istog Zakona). Prilikom razmatranja zakonskog obilježja prekršaja ili kaznenog djela, potrebno je uzeti u obzir značenje pojedinih pojmova, ali i njihov međusobni, kumulativni odnos. Drugim riječima, potrebno je u stvarnom ponašanju ispravno prepoznati u čemu se sve sastoji radnja počinjenja prekršaja. U spomenutom slučaju je to odlaganje otpada, što bi značilo da je počinitelj otpad odložio na mjestu koje za to nije predviđeno bez obzira je li ga donio sa sobom ili ga razbacao oko mjesta na kojem je ono bilo ispravno odloženo. Također, postavlja se pitanje definiranja otpada. Pri tome se je potrebno zapitati definira li koji drugi posebni propis pojedini pojam iz zakonskog obilježja prekršaja. U ovom slučaju otpad je definiran Zakonom o održivom gospodarenju otpadom (Narodne novine, broj: 44/13) u čl. 4. st. 1. t. 35. kao svaka tvar ili predmet koji posjednik odbacuje, namjerava ili mora odbaciti, a otpadom se smatra i svaki predmet i tvar čije su sakupljanje, prijevoz i obrada nužni u svrhu zaštite javnog interesa. Na takav način je moguće razmatrati i druge pojmove u okviru nekog zakonskog obilježja prekršaja ili kaznenog djela. Osim pojedinačnog razmatranja pojmova potrebno je uzeti u obzir i međuodnos i kumulativni zbir pojmova u zakonskom obilježju. To bi u ovom primjeru izgledalo na sljedeći način. Počinitelj navedenog prekršaja može biti samo fizička osoba koja radnju odlaganja otpada čini u zaštićenom području i to izvan predviđenog i označenog prostora. Ukoliko nedostaje i jedan element obilježja prekršaja neće se raditi o ovom prekršaju.

Osim toga, pri razmatranju prekršajnih materijalno pravnih odredbi potrebno je imati u vidu ne samo odredbe posebnih zakona, u ovom slučaju Zakona o prirodi, već i odredbe Prekršajnog zakona kao općeg akta. U navedenom primjeru mogle bi biti od značaja odredbe čl. 9. Prekršajnog zakona u slučaju da je počinitelj prekršaja dijete (osoba koja nije navršila 14 godina života), ili čl. 13. Prekršajnog zakona u slučaju da je otpad odložen prije više od četiri godine od trenutka utvrđivanja počinjenja prekršaja, u kojem slučaju bi se radilo o zastari poduzimanja prekršajnog progona, ili čl. 22. i 23. Prekršajnog zakona ako su u počinjenju prekršaja uz počinitelja sudjelovali i drugi sudionici, ili čl. 24a Prekršajnog zakona ako se radi o beznačajnom prekršaju.

Sličan model razmatranja mogao bi se primijeniti i u slučajevima kada se radi o kaznenim djelima.

Ovakav pristup u razmatranju materijalno pravnih odredbi ima odraz i na primjenu kriminalističke metodologije. Zadatak kriminalističke metodologije je pronaći i osigurati za kasnije faze prekršajnog postupka odgovarajuće dokaze koji potvrđuju elemente zakonskog obilježja prekršaja. U spomenutom primjeru moglo bi se raditi o utvrđivanju počinitelja koji je u zaštićenom području odložio olupinu starog automobila koju je nakon nekog vremena pronašao rendžer. Tijekom očevida na mjestu počinjenja prekršaja moguće je utvrditi individualne karakteristike vozila kao što je primjerice broj šasije vozila i pretraživanjem odgovarajućih evidencija motornih vozila doći do posljednjeg registriranog vlasnika tog vozila, a potom i do posljednjeg korisnika vozila. Kao što vidimo iz ovog primjera, kriminalistika nam daje na raspolaganje metode pomoću kojih možemo pronaći odgovarajuće dokaze za svaki od elemenata zakonskog obilježja prekršaja i upravo kroz to dolazi do izražaja njezina uloga u učinkovitom funkcioniranju pravnog sustava.

Uz materijalno pravnu komponentu jednako je važna i procesno pravna komponenta. Procesne prekršajno pravne odredbe primarno su propisane Prekršajnim zakonom, a u jednom dijelu, kroz ovlasti pojedinih ovlaštenih tužitelja i u posebnim zakonima. Kazneno procesne odredbe propisane su Zakonom o kaznenom postupku (Narodne novine, broj: 152/08, 76/09, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13). Procesno pravnim odredbama se, između ostalog, određuje način prikupljanja dokaza za potrebe vođenja sudskog postupka. Nije svejedno na koji način će, primjerice, biti privremeno oduzeta sredstva počinjenja nekog prekršaja ili kaznenog djela, već to treba biti učinjeno prema zakonom propisanoj proceduri, jer se u protivnom tako prikupljeni dokazi ne mogu koristiti u kasnijem sudskom postupku.

Jednako kako je bilo potrebno voditi računa o zakonskom obilježju prekršaja ili kaznenog djela, tako je potrebno voditi računa i o odredbama koje propisuju način provođenja pojedine radnje za prikupljanje dokaza. Zbog te činjenice, procesno pravne odredbe imaju značajan utjecaj na primjenu kriminalističke metodologije. Mogli bismo reći da procesno pravne odredbe

daju formu određenim dokazima, dok je za sadržajnu komponentu odgovorna kriminalistička metodologija. Primjerice, u slučaju pronalaska strogo zaštićene vrste ptice koja je ozlijeđena vatrenim oružjem i koja je ubrzo nakon toga i uginula, potrebno je obaviti razudbu kako bi se utvrdio uzrok smrti i mehanizam nastanka ozljeda. Kako bi ta razudba bila kazneno procesno valjana provedena i činjenice koje se tijekom nje utvrde mogle poslužiti u kasnijem kaznenom postupku, potreban je nalog za vještačenje izdan od strane nadležnog državnog odvjetnika ovlaštenoj stručnoj ustanovi, državnom tijelu ili stalnom sudskom vještaku. Vještak potom, poštujući pravila struke i odgovarajuće propise, sastavlja nalaz i mišljenje, koje u kasnijem sudskom postupku predstavlja valjan i na zakonu utemeljen dokaz.

2. ZAKONSKE OVLAСТИ SLUŽBENIKA ZA ZAŠTITU PRIRODE I OKOLIŠA

Sustav zaštite prirode i okoliša uređen je propisima kojima se ustrojavaju i organiziraju stručne službe, konkretno rendžeri i inspeksijske službe, koje kroz propisane ovlasti u postupanju prilikom obavljanja nadzora zaštićenih područja radi osiguravanja provedbe zakonskih propisa, ostvaruju zadaću očuvanja i zaštite okoliša i prirode.

U Republici Hrvatskoj Zakonom o zaštiti prirode, propisano je da nadzor nad zaštitom prirode u parkovima, kao zaštićenim područjima, vrše organizirane službe čuvara prirode (rendžeri). S obzirom da su parkovi u Republici Hrvatskoj javne ustanove, organizacija i unutarnje ustrojstvo te nadzorne službe odnosno rendžera unutar svakog pojedinog parka, propisuje se posebnim pravilnicima koje donose te javne ustanove. U vezi inspeksijskih službi, u Republici Hrvatskoj nadzor i zaštitu okoliša obavlja inspekcija zaštite okoliša sukladno odredbama Zakona o zaštiti okoliša (Narodne novine, broj: 80/13), a nadzor i zaštitu prirode obavlja inspekcija zaštite prirode sukladno odredbama Zakona o zaštiti prirode. Tim temeljnim zakonima povezanim sa zaštitom prirode i zaštitom okoliša propisuju se ovlasti rendžera te inspekcija zaštite prirode i okoliša.

U skladu s navedenim, rendžeri u zaštićenim područjima u kojima obavljanju neposredni nadzor, ako u provedbi tog nadzora zateknu osobu u zaštićenom području ili području ekološke mreže da obavlja radnje za koje je tim zakonom propisana prekršajna odgovornost imaju pravo i obvezu:

- provjeriti identitet osobe,
- davati upozorenja i zapovijedi,
- pregledati osobu, prtljagu, prijevozno sredstvo ili plovilo,
- privremeno ograničiti kretanje na određenom području,
- osigurati mjesto događaja,
- naplatiti novčanu kaznu, štetu i učinjene troškove od prekršitelja uz izdavanje potvrde,

- privremeno oduzeti protupravno prisvojeni dio živog ili neživog svijeta koji pripada zaštićenom području, kao i sredstva kojima je izvršeno protupravno prisvajanje,
- zatražiti uspostavu prijašnjeg stanja, odnosno narediti mjere za sprječavanje i uklanjanje štetnih posljedica,
- izreći upravnu mjeru,
- podnijeti kaznenu prijavu,
- pokrenuti prekršajni postupak podnošenjem optužnog prijedloga (čl. 209. st. 1. t. 1. – 11. Zakona o zaštiti prirode).

Uz rendžere kao djelatnike javnih ustanova, inspektori zaštite prirode i inspektori zaštite okoliša, kao državni službenici Ministarstva zaštite prirode i okoliša imaju svoje zasebno propisane ovlasti u postupanju. Inspektori zaštite prirode postupaju u zaštićenom području i području ekološke mreže, na kojem području provode nadzor nad primjenom odredaba Zakona o prirodi i propisa donesenih na temelju njega. U slučajevima kada inspektori zaštite prirode nisu nazočni ili nisu u mogućnosti intervenirati, a postoji osnovana sumnja da je nastupila povreda odredaba Zakona o zaštiti prirode i drugih na njemu temeljenih propisa, inspeksijski nadzor mogu obaviti kao ovlaštene osobe i policijski službenici Ministarstva unutarnjih poslova ili u određenim slučajevima i ovlaštene osobe Obalne straže Republike Hrvatske (čl. 211. Zakona o zaštiti prirode).

Inspektori zaštite okoliša inspeksijskim nadzorom nadziru osobe koje su obvezne provoditi mjere i aktivnosti zaštite okoliša, ispunjavanje uvjeta i način rada nadziranih osoba, obavljaju izravan uvid u opće i pojedinačne akte, te poduzimaju mjere određene tim Zakonom o okolišu i propisima donesenim na temelju tog Zakona, kada to utvrde potrebnim u cilju sprječavanja i smanjivanja onečišćenja te uklanjanja posljedica onečišćenja okoliša.

Inspektori zaštite prirode i inspektori zaštite okoliša imaju uz odredbe Prekršajnog zakona i brojne zakonske ovlasti iz spomenutih posebnih zakona. Neke od njih su istovjetne za obje inspekcije, a neke su za svaku inspekcije posebne ovisno o predmetu nadzora i djelokrugu rada. Ovlasti inspekcije zaštite prirode propisane su u čl. 216. i 218. Zakona o zaštiti prirode, a inspekcije zaštite okoliša u čl. 230. Zakona o zaštiti okoliša. Uz pojedine ovlasti koje primjenjuju obje inspeksijske službe u svojem radu, poput utvrđivanja identiteta osoba, pregleda vozila, plovila, poslovne dokumentacije, uzimanja izjava od prekršitelja, svjedoka, nalaganje uzimanja relevantnih uzoraka iz okoliša/prirode i drugih opisanih u člancima zakona navedenih u ranijem tekstu, treba podsjetiti na ovlasti tih inspeksijskih službi koje proizlaze neposredno iz općeg akta, odnosno Prekršajnog zakona. Prekršajnim zakonom oni svi su u ovlaštenu poduzeti izvide prekršaja i prikupiti dokaze u tijeku nadzora, primjerice saslušavanjem osoba u svojstvu svjedoka i osumnjičenika. Također, ovlaštenu su provesti hitne dokazne radnje ako postoje osnove sumnje da je počinjen prekršaj i ako postoji opasnost

od odgode, primjerice očevid, vještačenja, privremeno oduzimanje predmeta, pretragu prijevoznih sredstava. Pri tom o poduzetim radnjama sastavljaju zapisnik, a za oduzete predmete izdaju i potvrdu, koji se prilažu uz optužni prijedlog.

Kao što je vidljivo, inspeksijske službe u obavljanju inspeksijskog nadzora, ovisno o slučaju i potrebama, primjenjuju prethodno nabrojane ovlasti, a ako utvrde da je počinjen prekršaj iz njihove nadležnosti, dužni su izdati prekršajni nalog odnosno podnijeti optužni prijedlog nadležnom prekršajnom sudu. Isto tako, ako utvrde postojanje osnove sumnje da je počinjeno kazneno djelo, dužni su podnijeti kaznenu prijavu nadležnom državnom odvjetništvu. O važnosti pravilnog sačinjavanja optužnog prijedloga i kaznene prijave biti će nešto više rečeno u daljnjem dijelu članka, no prije toga će se sukladno navedenim zakonskim ovlastima kako inspeksijskih službi, tako i rendžera, razmotriti taktika provođenja pojedinih radnji u funkciji otkrivanja, istraživanja i dokazivanja delikata počinjenih na štetu prirode i okoliša.

3. KRIMINALISTIČKA TAKTIKA PROVOĐENJA POJEDINI RADNJI

Kako je već napomenuto za učinkovitu primjenu pravnih normi u praksi nezaobilazna su znanja i iskustva kriminalistike pomoću kojih će se prikupiti odgovarajuće činjenice potrebne za vođenje postupka. Osim korištenja spoznaja tzv. istražnog dijela kriminalistike koji se odnosi na otkrivanje, razjašnjavanje i dokazivanje prekršaja i kaznenih djela na štetu prirode i okoliša na raspolaganju nam je i mogućnosti korištenja kriminalističke metodologije i u svrhu prevencije prekršaja i kaznenih djela.

Temeljno pitanje koje se u tom smislu može postaviti je: „U kojem opsegu se kriminalistička metodologija može primijeniti u odnosu na kažnjive radnje iz segmenta zaštite prirode?“

Odgovor na to pitanje je višeslojan i ovisi o zakonskom i organizacijskom uređenju sustava za zaštitu prirode i okoliša u nekoj zemlji. U osnovi ga možemo podijeliti u nekoliko kategorija. U prvu kategoriju svakako spadaju kaznena djela protiv okoliša koja su u primarnoj nadležnosti policije i državnog odvjetništva pa tu dolazi do primjene većine kriminalističkih metoda. U drugu kategoriju možemo svrstati nadležnost inspektora zaštite prirode i inspektora zaštite okoliša koji na temelju posebnih zakona provode mjere potrebne za procesuiranje prekršaja. U trećoj kategoriji su rendžeri i pripadnici drugih državnih tijela u čijem djelokrugu je također poduzimanje represivnih mjera u cilju zaštite prirode.

Mogućnost primjene istražne kriminalističke metodologije primarno je omeđena vrstom javne ovlasti koju pojedini subjekt u sustavu zaštite prirode i okoliša ima sukladno zakonu. S druge strane spoznaje kriminalistike koje se mogu primijeniti u prevenciji kažnjivih radnji mogu doći do izražaja u znatno većoj mjeri i kod drugih subjekata. Obzirom da je cilj ovog rada približiti

korištenje jednog dijela kriminalističke metodologije drugim subjektima koji se bave zaštitom prirode i okoliša neće se posebno razmatrati prva kategorija tijela i subjekata koji mogu primjenjivati najveći dio kriminalističke metodologije i koji su u značajnoj mjeri osposobljeni za provođenje takvih radnji. Tako će biti razmatrani kriminalističko taktički aspekti provođenja pojedine radnje, ovisno o javnim ovlastima subjekata, kriminalističko tehničke mogućnosti, osobito u pogledu traseoloških spoznaja i vještačenja te će biti dane naznake za formiranje posebne kriminalističke metodike za istraživanje kažnjivih radnji na štetu prirode i okoliša.

3.1. Preliminarna analiza i početna kvalifikacija događaja

Kriminalistička metodologija može pomoći u početnom pravnom kvalificiranju događaja. U većini slučajeva neće biti problem odrediti o kakvom se događaju radi obzirom da će posljedice nedvojbeno ukazivati na vrstu zabranjenog ponašanja. Ipak u nekim slučajevima će biti potrebno prethodno provesti određene prethodne kriminalističke i pravne radnje kako bi se utvrdilo radi li se o zabranjenom ponašanju i kojem. Primjerice, može biti pronađena mrtva jedinka strogo zaštićene životinjske vrste. Takvo što može upućivati na uginuće uslijed starosti, uginuće uslijed sukoba s drugom životinjskom vrstom ili kao posljedica prirodne nepogode, a može biti riječ i o kaznenom djelu počinjenom djelovanjem čovjeka (trovanje). Da bismo mogli razlučiti o čemu se radi važno je poduzeti preliminarne radnje istraživanja kao što su osiguranje mjesta događaja i očevid na mjestu pronalaska uginule životinje, razudbu lešine radi utvrđivanja uzroka smrti, prikupljanje obavijesti od građana itd. Tek tada će biti moguće postaviti ispravnu kvalifikaciju događaja.

3.2. Provjera identiteta osoba

Radi se o temeljnoj ovlasti koja je preduvjet za primjenu bilo kakvih radnji istraživanja ili drugih ovlasti prema nekoj osobi. Ova je ovlast ograničena za pojedine subjekte koji sudjeluju u zaštiti prirode i okoliša s obzirom na njihovu stvarnu i teritorijalnu nadležnost.

Primjena ove ovlasti realizira se zahtjevom ovlaštene osobe prema građaninu da joj da na uvid neki od važećih identifikacijskih dokumenata (osobnu iskaznicu, putovnicu, ili neku drugu javnu ispravu s fotografijom) koji ima kod sebe. Problemi u primjeni ove ovlasti mogu se pojaviti zbog činjenice da građani nisu upoznati s zakonskih osnovom niti s ovlastima rendžera ili inspektora te može doći do odbijanja davanja na uvid takvog dokumenta. U takvoj situaciji je građanina potrebno upoznati s zakonskim propisom iz kojeg proizlazi takva ovlast. Značajniji problemi se mogu pojaviti u odnosu na osobe koji su počinitelji prekršaja, a rjeđe sa svjedocima.

Provjera identiteta može biti otežana i zbog percepcije u javnosti da samo policija ima pravo zatražiti osobne dokumente na uvid i činjenica da ona raspolaže s mogućnošću neposredne primjene sile ukoliko osoba ne da na uvid identifikacijski dokument. Rendžeri i inspektori nemaju mogućnost primjene prisile prema osobama koje odbiju dati identifikacijski dokument ili se odbiju na drugi način identificirati. U takvim situacijama postoji mogućnost indirektno identifikacije uzimanjem osobnog opisa, fotografiranjem počinitelja prekršaja, bilježenjem podataka o osobnom vozilu koje koristi ili prikupljanjem podataka od osoba koje su s njim u društvu i čiji identitet možemo provjeriti. Na uspješnost provođenja ove radnje može utjecati i taktika postupanja rendžera ili inspektora. Ispravan taktički pristup prema građanima može poboljšati uspješnost u primjeni ove ovlasti.

Jedna od mjera koja bi mogla dovesti do lakše provedbe zakonskih odredbi koje se odnose na zaštitu prirode i okoliša je obavještanje građana o javnim ovlastima rendžera i inspektora zaštite prirode kroz medije, pomoću letaka koje će dobiti na ulazu u zaštićeno područje, na informativnim točkama koje bi imale i preventivno informativnu ulogu. Značajan broj građana nije upoznat s propisima koji reguliraju da je određeno ponašanje na nekom području zabranjeno. To bi moglo biti osobito učinkovito na posebno zaštićenim područjima.

3.3. Davanje upozorenja i zapovijedi

Upozorenje možemo smatrati najblažom represivnom mjerom koja se izriče povodom počinjenog blažeg oblika prekršaja ili nakon pokušaja počinjenja prekršaja, ali i kao preventivnu mjeru odnosno ovlast rendžera da upozori osobe koje ulaze u park prirode na njihovo ponašanje, na mogućnost da će, ukoliko nastave s devijantnim ili delinkventnim ponašanjem ući u kažnjivu zonu. Upozorenja se mogu izreći usmeno i pismeno. Pismena upozorenja je moguće davati na odgovarajućim obrascima. Usmena upozorenja rendžer bi trebali posebno evidentirati. Davanje pisanog upozorenja obuhvaća i njegovo usmeno objašnjenje osobi ili osobama kojima se daje.

Upozorenja mogu biti usmjerena i prema neodređenim osobama kroz poruke preko medija, oglasnih ploča ili letaka na određenom području parka prirode. Upozorenja imaju blažu formu, edukativni karakter i blaže su sredstvo prisile koji rendžeri imaju među svojim ovlastima. Svrha upozorenja je i da se osobe koje ne poznaju propise, kojima nisu poznata obilježja pojedinog zaštićenog područja, koji ne uočavaju potencijalnu opasnost svojeg ponašanja upozore na mogućnost ugrožavanja prirode, ali i ugrožavanje vlastite sigurnosti.

Zapovijedi se izdaju konkretnim osobama za konkretna ponašanja i u situacijama kada postoji realna opasnost od nastupanja štetnih posljedica za zaštićeno područje ili samu osobu kojoj se zapovijed daje. Imaju čvršću formu i nepoštivanje za sobom povlači određene posljedice. Zapovijed također

može biti dana u usmenom i pisanom obliku. Ona može biti izdana, osim u preventivne svrhe, i u svrhu otklanjanja određenih posljedica zabranjenog ili opasnog ponašanja u parku prirode. Primjerice da se ugasi vatra zbog opasnosti od nastupanja požara ili da se ukloni otpad koji je odbačen u šumi. Rendžere potrebno je dodatno educirati o taktici izdavanja upozorenja i zapovjedi kako bi one postigle očekivani učinak (vidjeti više u Grigoleit i dr., 2004).

3.4. Pregled osoba, prtljage, prijevoznog sredstva ili plovila

Pregled podrazumijeva usmjereno opažanje (promatranje) osjetilima ili pomagalima ljudskih osjetila. Za pregled se mogu koristiti sva ljudska osjetila, iako se radi najčešće o osjetilu vida (Pavišić, Veić i Modly, 2006). Radi se o ovlasti primarno orijentiranoj na pronalaženje predmeta i to onih koje je rendžer ovlašten privremeno oduzeti (protupravno prisvojeni dio živog ili neživog svijeta koji pripada zaštićenom području, kao i sredstva kojima je izvršeno protupravno prisvajanje).

Prije svega je potrebno pravno i stvarno razgraničenje od radnje pretrage koja predstavlja dublju razinu zadiranja u zaštićena ljudska prava. Pregled osobe podrazumijeva površinski pregled osobe i njezine odjeće bez ulaženja u unutrašnjost odjeće. Ukoliko postoji sumnja da se prisvojeni predmeti ili sredstva za prisvajanje nalaze u unutrašnjosti odjeće može se pozvati pregledana osoba da izvadi takav predmet iz unutarnjeg džepa, ali rendžer ne bi smio sam izvaditi taj predmet. Pregled se obavlja gledanjem i površinskim dodirivanjem.

Stvarno razlikovanje pregleda i pretrage osobe važno je zbog opasnosti da dođe do prekoračenja ovlasti od strane rendžera i obavljanja protuzakonite pretrage. Pregled treba obaviti oprezno da ga osoba ne iskoristi za napad na rendžera.

Prtljaga se može pregledati ukoliko osoba kod koje se ona nalazi dragovoljno otvori torbu, ruksak ili kutiju. Samostalno otvaranje takve prtljage i vađenje predmeta od strane rendžera predstavljalo bi pretragu. Jednako tako je i kod prijevoznog sredstva. Pregled obuhvaća vanjski dio prijevoznog sredstva, otvorenog prtljažnog prostora, prostora koji se vidi kroz prozore ili zatvorenog prtljažnog (teretnog) prostora koji dragovoljno otvori vlasnik ili korisnik vozila. Jednaki princip se primjenjuje na plovila.

Za obavljanje pregleda važno je iskustvo rendžera s obzirom na uobičajena mjesta skrivanja prisvojenih predmeta iz pojedinog zaštićenog područja. Treba spomenuti da su do sada krijumčarena prirodna dobra, osobito životinje, gljive ili biljke pronalazene u prtljažnim prostorima automobila, posebno prilagođenim prostorima u osobnim automobilima i teretnim vozilima. Manje količine su pronalazene u osobnoj prtljazi krijumčara.

Obzirom da se ubraja među svakodnevne poslove rendžera u njihove ovlasti nije uveden pregled zaštićenog područja prirode, dok je primjerice inspektorima

zaštite prirode, policiji i obalnoj straži to navedeno kao posebna ovlast. Pri tome je važno terminološki razgraničiti pregled otvorenog područja parka prirode od pretrage takvog područja. Pregled podrazumijeva površan obilazak određenog područja od strane manjeg broja osoba s ciljem uočavanja štete ili drugih promjena na određenom području. S druge strane pretraga određenog područja poduzima se s ciljem pronalaska konkretnih predmeta, životinja ili tragova. Podrazumijeva organiziran pristup većeg broja osoba, planiranje i koordinaciju.

3.5. Privremeno oduzimanje protupravno prisvojenog dijela živog ili neživog svijeta koji pripada zaštićenom području, kao i sredstva kojima je izvršeno protupravno prisvajanje

Na ovlast pregleda vrlo često se stvarno i logički nadovezuje radnja privremenog oduzimanja predmeta. Kada su pregledom pronađeni: dio živog i neživog svijeta koji pripada zaštićenom području i sredstva kojima je izvršeno protupravno prisvajanje (čl. 209. st. 1. t. 7. Zakona o zaštiti prirode) rendžer može privremeno oduzeti takve predmete. Kao što je vidljivo iz ovakve zakonske formulacije, privremeno oduzimanje predmeta rendžerima sadržajno je ograničeno samo na živi i neživi svijet, odnosno sredstva kojima je izvršeno prisvajanje. Takvo zakonsko formuliranje je dosta usko i nisu u obzir uzeti drugi načini ugrožavanja zaštićenih prirodnih dobara i okoliša u cjelini već samo prisvajanje. Ostaje nedorečeno oštećivanje, ostavljanje otpada ili drugih predmeta u zaštićenom području i slično. Rendžeri i ostali subjekti koji imaju ovakve ovlasti u sustavu zaštite prirode i okoliša trebali bi biti dodatno educirani s obzirom na izgled i značajke zaštićenih dijelova žive i nežive prirode, kako bi ih tijekom svakodnevnih aktivnosti mogli prepoznati.

O privremeno oduzetim predmetima sastavlja se zapisnik, a osobama od kojih su takvi predmeti oduzeti izdaje se potvrda. Privremeno oduzete predmete potrebno je detaljno opisati „kako bi se osigurala mogućnost utvrđivanja njihove istovjetnosti“ (Pavišić, Veić i Modly, 2006: 362). S privremenim oduzimanjem predmeta skopčani su i problemi adekvatnog čuvanja oduzetih predmeta, osobito ako se radi o živim životinjama ili biljkama kojima trebaju odgovarajući životni uvjeti.

3.6. Privremeno ograničavanje kretanja na određenom području

Privremeno ograničavanje kretanja na određenom području može biti u funkciji osiguranja mjesta događaja ili u funkciji zaštite određenih vrijednosti parka prirode. Za operativno provođenje privremenog ograničavanja kretanja rendžeri trebaju imati odgovarajuću opremu kojom bi mogli ograničiti različite oblike kretanja građana (pješice, vozilom, plovilom). U svakom slučaju bi trebalo imati odgovarajuće trake upozorenja (zabrane prolaska) kojima se

mogu označiti prilazni pravci određenom području odnosno ograditi određeno područje. Za zatvaranje određenih cestovnih pravaca koji prolaze zaštićenim područjem potrebno je imati u vidu odredbe Zakona o sigurnosti prometa na cestama i propisa jedinica lokalne uprave i samouprave. Ograničavanje kretanja može biti povezano s odvijanjem određenih manifestacija na području parka kako bi se zaštitile vrijednosti parka prirode. Ograničavanje kretanja može biti i u funkciji zaštite građana od različitih izvora opasnosti poput odrona, lavina, pada električnih vodova, drveća i slično.

3.7. Osiguranje mjesta događaja

Osiguranje mjesta događaja podrazumijeva osiguranje mjesta (lokacija) na kojima su se odvijali izvanredni događaji poput nesreća, prekršaja, kaznenih djela ili mjesta na kojima su nastupile posljedice ili se nalaze tragovi povezani s takvim izvanrednim događajima. Razmatranju mjesta događaja potrebno je pristupiti u širem smislu, tako da ono osim lokacija obuhvaća i osobe, životinje te predmete povezane s izvanrednim događajima. Glavna svrha osiguranja mjesta događaja je očuvanje personalnih i materijalnih izvora informacija za potrebe vođenja odgovarajućeg postupka (upravnog, prekršajnog, kaznenog). U suštini osiguranje mjesta događaja svodi se na ograničavanje pristupa određenoj lokaciji, predmetu, ili osobi dok se ne sprovedu odgovarajuće radnje kao što je očevid, privremeno oduzimanje predmeta, pregled, pretraga i druge radnje. Radnje osiguranja mjesta događaja uključuju i hitnu identifikaciju osoba, razdvajanje potencijalnih svjedoka i presumptivnih okrivljenika i stavljanje pod siguran i učinkovit nadzor (Korajlić i Muharremi, 2011). Vezano uz osiguranje mjesta događaja nameće se nekoliko praktičnih pitanja. Koliko je područje potrebno osigurati? Gdje postaviti granice? Na koji način osigurati mjesto događaja? Na ta pitanja nije moguće dati jednoznačan odgovor, već je odluku potrebno donijeti ovisno o okolnostima pojedinog događaja. No, ipak treba poštivati određena načela. U svakom slučaju potrebno je zonu osiguranja mjesta događaja postaviti tako da unutar nje budu svi tragovi i predmeti relevantni za pojedini postupak.

Zonu osiguranja mjesta događaja moguće je postaviti tek nakon pregleda mjesta događaja i uočavanja gdje se sve nalaze relevantni tragovi. O pregledu mjesta događaja biti će još riječi naknadno. Možemo također primijeniti pravilo prema kojem na udaljenost najudaljenijeg traga od središta mjesta događaja dodamo još najmanje 50% udaljenosti i tamo postavimo vanjski rub zone mjesta događaja.

Iskustva govore da samo potezanje trake s oznakom zabrane ulaska u određeno područje vrlo često ne sprječava građana da ulaze u zonu mjesta događaja, osobito u urbanim područjima ili područjima čestog kretanja građana i da će za potpuno osiguranje mjesta događaja biti potrebno uspostaviti fizički nadzor takvog područja, odnosno odrediti službene osobe koje će nadzirati to

područje. Osim fizičkog zaprječavanja ulaska u zonu mjesta događaja zadatak rendžera biti će i zaštita pojedinih tragova ili predmeta na mjestu događaja kada postoji opasnost od atmosferskih utjecaja koji bi mogli izmijeniti ili uništiti tragove. Radi se o provizornoj zaštiti do provođenja dokaznih radnji, primjerice očevida.

Rendžeri trebaju sve radnje koje su poduzeli upisati u svoje izvješće o osiguranju mjesta događaja, a posebno se unose izmjene koje su napravljene na mjestu događaja bilo da su ih napravili rendžeri ili neke druge osobe.

Korisno je također, obzirom da rendžeri u svojoj standardnoj opremi imaju fotoaparatus, napraviti početno fotografiranje mjesta događaja, osobito ukoliko dolazi do izmjena stanja na mjestu događaja zbog utjecaja prirodnih procesa ili atmosferilija. Takve snimke neizmijenjenog mjesta događaja mogu biti izuzetno korisne u daljnjem procesu istraživanja događaja.

3.8. Pregled mjesta događaja

Pregled mjesta događaja potrebno je obaviti vrlo pažljivo tako da se ne izmjene, oštete ili unište tragovi, odnosno da se ne stvaraju novi tragovi (tragovi kretanja, odbačeni opušak ili slično). Dodatni razlog za obavljanje pregleda mjesta događaja je i potreba pružanja pomoći ozlijeđenim osobama ili životinjama koji se tamo nalaze. Pružanje pomoći spada u prioritetne radnje. Obzirom da pregled zaštićenog područja prirode spada u redovni djelokrug rada rendžera nije ga potrebno dodatno isticati kao ovlast, međutim određenim drugim tijelima kao što je policija ili obalna straža kao posebna ovlast propisano je da mogu pregledati zaštićeni dio prirode, područje ekološke mreže te ostale dijelove prirode. Dakle, pregled određenog područja može imati otkrivačko - preventivni karakter, ali i istraživački karakter. Područje se pregledava kako bi se otkrile nedozvoljene radnje, spriječilo njihovo daljnje izvođenje, uočile posljedice, kako bi se potencijalnim prekršiteljima dalo do znanja da je određeno područje posebno nadzirano. S druge strane pregled određenog područja poduzima se s ciljem otkrivanja vrste i opsega štete, tragova ili predmeta povezanih s počinjenjem kažnjive radnje.

Ovlast pregleda područja parka prirode posebno je naglašena u odnosu na inspektore zaštite prirode, službenike policije i obalne straže. Oni su temeljem čl. 216. Zakona u zaštiti prirode ovlašteni pregledati zgrade i objekte poslovnih, stambenih i drugih prostora, sredstva rada, alate, vozila i druga prijevozna sredstva, poslovnu dokumentaciju (poslovne knjige, registre, dokumente, ugovore, isprave i dr. poslovnu dokumentaciju koja omogućuje uvid u poslovanje nadzirane osobe), te dijelove prirode na kojima se obavlja inspekcijski nadzor. Potrebno je naglasiti da se radi o pregledu prostora, predmeta i dokumentacije, što podrazumijeva privolu vlasnika ili korisnika. Tu privolu potrebno je na odgovarajući način dokumentirati kako se ne bi u kasnijim fazama postupka pojavile dvojbe je li se

u određenom slučaju radilo o pretrazi, primjerice, stambenog prostora ili samo pregledu.

U tom pogledu je važno voditi računa da sadržajno takav pregled ne preraste u pretragu za koju vrijedi poseban stupanj pravne zaštite. Smisao ove odredbe usmjeren je na inspekcijski nadzor kako bi se otkrilo počinjenje kažnjivih radi, a osobito kada postoje indiciji da je takvo nešto počinjeno (zaticanje u zaštićenom području u okolnostima ili s opremom koja služi za počinjenje takvih radnji). Za obavljanje kvalitetnog pregleda prostora važno je poznavati pojavne oblike pojedinih kažnjivih radnji kako bi se prepoznale zaštićene biljne i životinjske vrste, tragovi na alatima ili u vozilima odnosno nerazmjer između deklarirane robe u poslovnoj dokumentaciji i robe koja se stvarno prevozi. U tom smislu je važna dodatna edukacija službenika policije i obalne straže.

Pregled mjesta događaja može biti i sastavni dio očevida koji se provodi na određenom zaštićenom području prirode, međutim s obzirom na istraživački, a ne samo dokumentacijski karakter očevida gotovo uvijek biti će potrebno obaviti pretragu takvog područja. Pretraga otvorenih javnih prostora u formalno pravnom smislu ne zahtijeva dodatne naloge pravosudnih ili sudbenih tijela i potrebno ju je obaviti kao sastavni dio očevida ukoliko se žele sa sigurnošću utvrditi sve relevantne činjenice. Sadržajno se pretraga značajno razlikuje od pregleda. Pregled je površan, moguće ga je relativno brzo obaviti, informativnog je karaktera, zahtijeva manje kadrovske i materijalne kapacitete. S druge strane pretraga je detaljna radnja, zahtijeva organizacijsku pripremu i planiranje, potrebni su veći vremenski okviri, veći broj izvršitelja i ponekad vrlo skupa oprema (endoskopi, sonari i slično). Nakon obavljene pretrage trebamo moći sa sigurnošću konstatirati da se na pretraživanom području ne nalaze traženi predmeti ili osobe.

3.9. Očevid

Ovlaštene osobe nadležnih tijela uprave imaju ovlasti sukladno Prekršajnom zakonu provoditi određene hitne dokazne radnje o čemu sastavljaju zapisnik. Među najvažnijim radnjama za prekršajni postupak je provođenje očevida. Očevid je naravno važan i za kazneni postupak, no ovlasti za provođenje očevida prema Zakonu o kaznenom postupku su u rukama državnog odvjetnika, policije i istražitelja (očevidno tijelo). Upravo novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku dopušta mogućnost da dokazne radnje obavljaju (temeljem naloga državnog odvjetnika ili suca istrage) i istražitelji koji nisu iz reda policije, već mogu to biti i primjerice inspektori zaštite prirode ili inspektori zaštite okoliša. Obzirom da pravne norme sadrže vrlo oskudne odredbe o provođenju očevida njegovo obavljanje definirano je pravilima kriminalističke struke. Nema razlike u kriminalističkim obilježjima očevida s obzirom na prekršaje ili kaznena djela. Na ovome mjestu nije moguće podrobnije ulaziti u metodologiju provođenja

očevida s obzirom da se radi o radnji koja je značajno uvjetovana obilježjima kaznenog djela i traseološkom situacijom na mjestu počinjenja kaznenog djela, no ipak treba spomenuti neke opće karakteristike i specifičnosti. Očevid možemo podijeliti na nekoliko glavnih stadija:

- orijentacijsko-informacijski stadij,
- statički stadij,
- dinamički stadij,
- kontrolni stadij,
- završni stadij.

Nekoliko općih napomena o svakom stadiju. Orijetacijsko-informacijski stadij obuhvaća početno informiranje očevidnog tijela o zatečenom stanju na mjestu događaja od službenika koji su obavili osiguranje mjesta događaja i poduzimali druge radnje na mjestu događaja. U tom stadiju se očevidno tijelo orijentira u prostoru, sagledava opseg područja, obavlja početni pregled mjesta događaja, priprema se za provođenje očevida, radi početni plan očevida, određuje prioritete (osobito je potrebno paziti na potencijalno ugrožene tragove koji bi se mogli izmijeniti ili uništiti), korigira zonu osiguranja mjesta događaja (Vodinelić i Aleksić, 1990).

Statički stadij podrazumijeva detaljan pregled mjesta događaja i uočavanje tragova i predmeta relevantnih za kriminalističko istraživanje i kasniji postupak. Pregled se obavlja uz pomoć ljudskih osjetila i drugih metoda (povećala, prašci za otiske papilarnih linija, mjerni uređaji, indikatori). Sve što je zapaženo obilježava se i dokumentira za daljnje stadije postupka bez pomicanja ili detaljnijeg proučavanja. Obilježavanje se obavlja uz pomoć brojeva pri čemu svaki relevantni trag dobiva svoj broj, a dokumentiranje se obavlja opisivanjem u zapisniku, fotografiranjem, video snimanjem, skiciranjem ili korištenjem suvremenijih dokumentacijskih tehnika stereofotogrametrijom ili laserskim 3D skeniranjem. S obzirom na učestalost korištenja svakako treba istaknuti opisivanje u zapisniku o očevidu i izradu fotodokumentacije (videosnimke). Opisivanje pronađenih tragova i predmeta treba biti što detaljnije, važno je precizno odrediti njihovu poziciju u prostoru (na otvorenom prostoru potrebno je koristiti GPS). Tragovi i predmeti se fotografiraju uz mjernu traku tako da je moguće odrediti na fotografiji njihove dimenzije i to na način da se vidi njihov položaj u prostoru i u odnosu na druge tragove (čvorna fotografija) te u krupnom planu (makro fotografija).

Dinamički stadij obuhvaća detaljno proučavanje i izuzimanje tragova. Svakom tragu ili predmetu se posvećuje posebna pažnja i detaljno se proučavaju njegove dimenzije, identifikacijske karakteristike, povezanost s događajem i druga obilježja dodatno ga se dokumentira te potom izuzima i pakira. Pakiranju treba posvetiti posebnu pažnju da ne dođe do naknadne kontaminacije, međukontaminacije ili uništenja tragova. Pri tome treba voditi računa o

obilježavanju omota, da se tragovi pakiraju odvojeno, odabiru odgovarajućeg načina pakiranja i kasnijoj ispravnoj manipulaciji s tragovima.

Kontrolni stadij obuhvaća dodatnu analizu mjesta događaja i tragova tijekom kojeg očevidno tijelo još jednom obavlja pregled mjesta događaja, obavlja misaonu rekonstrukciju događaja, proučava odnose među tragovima i na takav način pronalazi dodatne tragove ili poduzima druge radnje koje imaju cilj upotpuniti traseološku situaciju pojedinog događaja. Obavlja se svojevrsna revizija čitavog očevida kako bi se uočili novi tragovi ili potencijalno propuštene radnje.

U završnom stadiju očevidno tijelo uzima pakirane tragove i predmete s mjesta događaja, sprema opremu, obavlja dekontaminaciju, pakira jednokratnu opremu za očevid te obavlja druge potrebne radnje kako bi se mjesto događaja moglo vratiti u prijašnju funkciju.

S obzirom da je očevid orijentiran na otkrivanje i dokumentiranje materijalnih tragova, važnu ulogu imaju spoznaje traseologije kao grane kriminalistike koja se bavi proučavanjem tragova počinjenja kažnjivih radnji.

Posebnu kategoriju tragova čine kontakti tragovi. Njihov nastanak povezan je s načelima Locardove kontaktne teorije prema kojoj svaki kontakt dvaju tijela ostavlja tragove. Upravo se na ovim načelima temelji proces istraživanja kažnjivih radnji, odnosno na pronalaženju kontaktnih tragova koji ukazuju na korištenje sredstava počinjenja i njihove povezanosti sa počiniteljem i posljedicama.

3.10. Vještačenja

Osim tzv. stvarnih dokaza za čiju interpretaciju nisu potrebna dodatna tumačenja, određene tragove biti će potrebno dodatno analizirati, a za što su potrebna ekspertna znanja. Ovlaštene osobe nadležnih tijela uprave također mogu po potrebi u prekršajnom i upravnom postupku naložiti potrebna vještačenja. Vještačenja u kaznenom postupku nalaže državni odvjetnik. Potreba vještačenja neposredno je povezana s rezultatima očevida i drugih radnji kojima su prikupljeni tragovi i predmeti koje je potrebno dodatno analizirati od strane eksperata za pojedina područja.

Tako, ukoliko su tijekom očevida na mjestu događaja pronađeni tragovi alata, primjerice sjekire ili pile na panju otuđenog drveća, a kod osumnjičenika se pronađe sredstvo počinjenja trebati će mehanoskopskim vještačenjem utvrditi jesu li stabla srušena upravo tom sjekirom ili pilom. Jednako tako pronađemo li očevidom lovačku patronu u blizini mjesta gdje je ustrijeljena posebno zaštićena ptica, balističkim vještačenjem mogu se utvrditi opće karakteristike oružja iz kojeg je ispaljena, a kasnije i komparativnim balističkim vještačenjem potvrditi da je ispaljena iz konkretnog oružja.

Nezaobilazne će biti toksikološke i druge kemijske analize kako bi se

utvrdila prisutnost otrova ili drugih štetnih kemijskih tvari u vodi, zemlji, biljkama ili uginulim životinjama. Vještačenje dokumentacije može biti značajno u utvrđivanju je li određena dokumentacija krivotvorena i vjerodostojna.

3.11. Prikupljanje obavijesti od građana (uzimanje izjava)

Osim materijalnih izvora informacija posebnu pažnju treba posvetiti personalnim izvorima informacija. Radi se o izvorima informacija koji mogu biti vrlo vrijedni u razjašnjavanju okolnosti pojedinih događaja. Informacije koje prikupljamo od osoba koje imaju neka saznanja o prekršaju ili kaznenom djelu uglavnom nije potrebno dodatno interpretirati, međutim one nisu uvijek istinite. U procesu istraživanja kažnjivih radnji susrećemo se u osnovi s tri kategorije osoba kao personalnih izvora informacija, oštećenima, svjedocima i počiniteljima. Svi oni mogu biti potpuno ili djelomično kooperativni i nekooperativni. Iako se vrlo često podrazumijeva da svatko zna razgovarati i prikupljati informacije od svih spomenutih kategorija građana, treba napomenuti da količina i kvaliteta prikupljenih informacija ovisi o vještini vođenja intervjua. U tu svrhu je za potrebe prikupljanja obavijesti od građana u kriminalističkom istraživanju razvijena posebna metoda nazvana kriminalistički intervjui. Spoznaje i iskustva u primjeni kriminalističkog intervjua mogu se u značajnoj mjeri primijeniti u svrhu prikupljati obavijesti za potrebe istraživanja delikata na štetu prirode i okoliša. Rendžeri i inspektori trebali bi biti osposobljeni za primjenu osnovnih taktika primjene kooperativnog kriminalističkog intervjua. Među osnovnim taktičkim pristupima treba spomenuti stupnjeviti strukturirani i polustrukturirani kriminalistički intervjui (vidjeti više u Pavliček, 2013). U njegove glavne faze spadaju:

- planiranje i priprema intervjua,
- uvodna faza,
- slobodno dosjećanje,
- faza postavljanja pitanja,
- završna faza.

Razlikujemo dva osnovna oblika dokumentiranja obavijesti prikupljenih od građana, službenu zabilješku i zapisnik. Službena zabilješka je jednostrani dokument koji sastavlja službena osoba povodom obavljenog intervjua s građaninom koji se sastavlja u trećem licu jednine i koji ne potpisuje građanin od kojeg su prikupljene obavijesti. S druge strane zapisnik se sastavlja u prvom licu jednine bilo da građanin izravno diktira u zapisnik svoj iskaz ili službena osoba diktira na osnovi iskaza građanina. Građanin koji je dao iskaz na zapisnik potpisuje zapisnik.

4. POTREBA ZA FORMIRANJEM JEDINSTVENE METODIKE ISTRAŽIVANJA KAŽNJIVIH RADNJI NA ŠTETU PRIRODE I OKOLIŠA

Promatramo li statističke pokazatelje o kažnjivim radnjama povezanim s prirodom i okolišem vidimo da se radi o relativno malom broju evidentiranih prekršaja i kaznenih djela (više o tome u Milivojević, 2014). Na prvi pogled bismo mogli zaključiti da to pokazuje kako priroda i okoliš nisu ozbiljnije ugroženi. Ipak, problem je puno ozbiljniji nego što se može na prvi mah činiti. Na to ukazuju globalne i regionalne klimatske promjene, brojne vrste koje su izumrle ili su pred izumiranjem, onečišćen zrak, nedostatak pitke vode itd. Mogli bismo jako dugo nabrajati posljedice koje argumentiraju ozbiljnost problema. Sve to upućuje na ogromnu tamnu brojku ekoloških delikata koji su počinjeni na štetu prirode i okoliša, a koje nadležna državna tijela nisu uopće evidentirala niti utvrdila počinitelje. Kako je i uvodno napomenuto, pravna norma je mrtvo slovo na papiru i nema nikakvu funkciju ukoliko se učinkovito u praksi ne primjenjuje. Spomenute posljedice bi nas trebale na to potaknuti. Uz ostale mjere koje će pomoći očuvanju prirode i okoliša potrebno je dodatno razvijati i kriminalističku metodologiju koja će pomoći nadležnim tijelima u otkrivanju ekoloških delikata, a onda i njihovom razjašnjavanju i procesuiranju. U tom smislu treba podržati nastojanja koja već postoje, a odnose se na formiranje zasebne kriminalističke metodike istraživanja ekoloških delikata u okviru koje će se usavršavati postojeća kriminalistička metodologija i razvijati nove metode i tehnike. Jednako tako je važna i specijalizacija kriminalista iz područja istraživanja ekoloških delikata koji će se zajedno sa stručnjacima iz ostalih područja uspješno boriti s ovom vrstom kriminaliteta. Važan preduvjet za daljnji razvoj kriminalističke metodike za istraživanje ekoloških delikata je i stvaranje institucionalnih i materijalnih uvjeta u okviru policije.

5. VAŽNOST POŠTIVANJA FORME I SADRŽAJA PRI SAČINJAVANJU OPTUŽNOG PRIJEDLOGA I KAZNENE PRIJAVE ZA POTREBE DALJNJEG VOĐENJA SUDSKOG POSTUPKA

5.1. Optužni prijedlog

Prema Prekršajnom zakonu prekršajni postupak može se voditi isključivo na temelju optužnog prijedloga koji je podnio ovlašteni tužitelj, među koje spadaju rendžeri kao djelatnici javnih ustanova (pravna osoba s javnim ovlastima), te inspektori zaštite prirode i inspektori zaštite okoliša koji u ime Ministarstvo zaštite okoliša i prirode Republike Hrvatske podnose optužni prijedlog. Pri podnošenju

optužnog prijedloga od izuzetne je važnosti poštivati i ispuniti Prekršajnim zakonom propisane formalne pretpostavke vezane uz sadržaj optužnog prijedloga (čl. 160. Prekršajnog zakona), jer nedostatak istih u pojedinim slučajevima može pri ispitivanju optužnog prijedloga dovesti do njegovog odbacivanja (čl. 161. istog Zakona).

Konkretno, pri sačinjavanju optužnog prijedloga isti treba sadržavati:

- podatke o tužitelju
- podatke o počinitelju prekršaja (ime i prezime, datum rođenja, adresa, drugi podaci prema kojima je počinitelja moguće točno odrediti), ukoliko su oni poznati,
- činjenični opis radnje prekršaja kojim je konkretan prekršaj ostvaren.

Činjenični opis radnje prekršaja treba biti jasno i nedvojbeno razložen, kako bi bio razumljiv i pratio tijek stvarno utvrđenog događanja. Pri opisivanju činjeničnog opisa radnje prekršaja preporučljivo bi bilo rukovoditi se pravilima kriminalistike kako bi se obuhvatile sve važne okolnosti događaja. Pri pravilima kriminalistike misli se na devet zlatnih pitanja kriminalistike: što - prekršaj, tko - počinitelj, gdje - mjesto prekršaja, kada - vrijeme prekršaja, kako - modus operandi, s čime - *instrumenta sceleris*, zašto - motiv, s kim - sudionici, koga ili što - žrtva?, a kojima pitanjima zaokružujemo spoznajnu cjelinu i ujedno sveobuhvatno opisujemo činjenični opis radnje nekog prekršaja.

Treba napomenuti kako je vrijeme i mjesto počinjenja prekršaja iz više razloga vrlo važno što preciznije utvrditi i kao takvo navesti u optužnom prijedlogu. Naime, vrijeme počinjenja prekršaja je kada je počinitelj radio i bio dužan nešto raditi/činiti pa je to propustio, a bez obzira na vrijeme kada je nastupila posljedica počinjenog prekršaja. Ono nam je značajno primjerice, radi utvrđivanja da li je počinitelj u vrijeme počinjenja prekršaja bio u životnoj dobi u kojoj može prekršajno odgovarati (ili možda u to vrijeme nije navršio 14 godina života poradi čega ne može prekršajno odgovarati), ili nije bio ubrojiv (u kojem slučaju isto ne može prekršajno odgovarati), da li je u to vrijeme konkretna činjenična radnja bila uopće propisana kao prekršaj ili nije, da li na počinitelja pri kažnjavanju treba primijeniti blaži zakon, da li je nastupila zastara prekršajnog progona, u slučaju kada naknadno utvrđeni počinitelj daje alibi, radi mogućnosti njegove provjere i dr. Nadalje, za mjesto počinjenja prekršaja specifično je da ono obuhvaća sva mjesta na kojima je počinitelj radio, bio dužan raditi (što je propustio), kao i mjesta gdje je nastupila posljedica prekršaja, odnosno koja su na bilo koji način povezana s činjenjem prekršaja, a potrebno ih je precizno locirati i pojasniti kroz tijek činjenja radnje prekršaja.

Također, pri sačinjavanju optužnog prijedloga treba paziti da se navedu i sredstva kojima je prekršaj počinjen (ukoliko takvih ima s obzirom na narav prekršaja), kao i sve druge bitne okolnosti nužne za točno određenje prekršaja:

- pravnu kvalifikaciju počinjenog prekršaja (zakonski naziv te propis kojim je konkretan prekršaj propisan),

- prijedlog o dokazima koje treba provesti na glavnoj raspravi pred sudom,
- imena svjedoka koji se predlažu za saslušanje,
- spis predmeta koji treba pročitati te predmeta koji služe za utvrđivanje činjenica,
- kratko obrazloženje optužnog prijedloga uz prijedlog o visini, vrsti i trajanju sankcije, koja ne obvezuje sud,
- pisanu obavijest iz čl. 109.a st. 1. i 1. PZ-a (upoznavanje počinitelja s namjerom pokretanja prekršajnog postupka, te za što će ga se teretiti, kao i njegovim pravima u prekršajnom postupku),
- podatak da li je protiv počinitelja podnesena i kaznena prijava vezana uz isti događaj.

Po kompletiranju optužnog prijedloga, isti se dostavlja nadležnom sudu u onom broju primjeraka koliko je okrivljenika, te jedan primjerak za sud. Sud će na glavnoj raspravi razmatrati isključivo činjenični opis radnje prekršaja iz optužnog prijedloga te će izvoditi predložene dokaze i saslušavati svjedoke, pri čemu je za uspješno provođenje i okončanje prekršajnog postupka te sankcioniranje počinitelja od izuzetne važnosti da u činjeničnom opisu događaja, kojim je ostvaren prekršaj određene pravne kvalifikacije, budu opisane sve činjenice kojima je ostvaren prekršaj, a koje su ujedno i potkrijepljene, odnosno koje se mogu dokazati dokazima predloženima za izvođenje na glavnoj raspravi. Samo u tom slučaju sud će donijeti osuđujuću presudu u prekršajnom postupku, kojom će počinitelj prekršaja biti sankcioniran. Naime, u svojem postupanju sud presudu temelji isključivo na činjenicama i dokazima iznesenim na raspravi te cijeni svaki dokaz zasebno i u odnosu na druge i na taj način donosi odluku o tome je li neka činjenica u postupku dokazana ili nije.

5.2. Kaznena prijava

U svojem radu rendžeri i inspektori susreću se osim s prekršajima i s kaznenim djelima, pa su u njihovom radu važna i znanja povezana sa sačinjavanjem kaznene prijave i provođenjem kaznenog postupka. Sukladno Zakonu o kaznenom postupku (Narodne novine, broj: 152/08, 76/09, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13), svaka osoba je dužna prijaviti kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti, a koje je toj osobi dojavljeno ili za koje je saznala. Ta dužnost svakako vrijedi za rendžere, inspektore zaštite prirode i inspektore zaštite okoliša kada u svojem radu saznaju ili zaprime dojavu da je počinjeno kazneno djelo koje se progoni po službenoj dužnosti. Sukladno Kaznenom zakonu, po službenoj dužnosti će se pokretati kazneni postupak za sva kaznena djela za koja u njihovom zakonskom opisu u konkretnom članku KZ-a nije navedeno da se progone po privatnoj tužbi ili po prijedlogu. Iz područja nadležnosti rendžera i prethodno navedenih inspektora raditi će se o kaznenim

djelima koja se čine protiv okoliša, opisanih u Glavi XX. Kaznenog zakona (više o navedenom u Milivojević, 2013: 203.).

Zakon o kaznenom postupku propisuje načine podnošenja kaznene prijave državnom odvjetniku, kao ovlaštenom tužitelju u kaznenom postupku za kaznena djela za koja se postupak pokreće po službenoj dužnosti, pri čemu propisuje da tijela državne vlasti i pravne osobe pri podnošenju kaznene prijave trebaju navesti dokaze koji su im poznati te poduzeti sve neophodne radnje kako bi se sačuvali tragovi kaznenog djela, predmeti kojima je ili počinjeno kazneno djelo ili na kojima je ono počinjeno te drugi dokazi. U vezi načina podnošenja prijave, ona se podnosi nadležnom državnom odvjetniku usmeno pri čemu se sastavlja zapisnik, ili pisano ili drugim sredstvom (telefonom, drugim telekomunikacijskim uređajem kada se u skladu s mogućnostima osigurava njezin elektronički zapis i sastavlja službena bilješka). Također, kaznena prijava se može podnijeti i policiji ili nenadležnom državnom odvjetniku, koji će je primiti i odmah dostaviti nadležnom državnom odvjetniku.

No, istim Zakonom nije propisana forma i sadržaj kaznene prijave kada se ona podnosi u pisanom obliku, čemu na ovom mjestu u članku treba posvetiti pozornost. Pri podnošenju pisane kaznene prijave, konkretno od strane rendžera ili inspektora zaštite prirode ili inspektora zaštite okoliša za kaznena djela čije počinjenje su utvrdili ili im je to dojavljeno, trebalo bi poštivati određena formalna i sadržajna pravila kako bi državni odvjetnik pri samom odlučivanju o osnovanosti prijave mogao po istoj dalje postupati. Konkretno, pri sačinjavanju kaznene prijave potrebno je:

- navesti naziv tijela koje podnosi prijavu,
- navesti kojem nadležnom državnom odvjetništvu se ona podnosi,
- detaljno opisati kazneno djelo koje je predmet prijave,

Već je u ranijem tekstu pri pojašnjavanju sačinjavanja činjeničnog opisa događaja u optužnom prijedlogu u prekršajnom postupku opisana važnost jasnog, konkretnog i sveobuhvatnog opisivanja utvrđenog tijeka događanja. Štoviše, isto vrijedi i za činjenični opis događaja pri pisanju kaznene prijave u kojoj je od posebne važnosti da se jasno, određeno, sveobuhvatno i utvrđenim redoslijedom događanja, u obliku pripovijedanja, točno opiše sve što se spoznalo o počinjenom kaznenom djelu, počinitelju i svim drugim okolnostima koje su s njim povezane. Pri tome se i na ovom mjestu ističe poseban značaj primjene devet zlatnih pitanja kriminalistike iz ranijeg dijela teksta. Primjenom tih pitanja točno se naznačuje vrijeme i mjesto počinjenja djela te se daju odgovori na sva ostala pitanja koja, ukoliko su odgovori na njih poznati, odnosno ukoliko ih je moguće dati, olakšavaju postupanje državnog odvjetnika i policije tijekom provođenja izvida kaznenog djela te u konačnici daju dobre pretpostavke za uspješno rješavanje slučaja. Neadekvatno i manjkavo sačinjavanje činjeničnog opisa događaja može dovesti do odbačaja kaznene prijave od strane državnog odvjetnika (čl. 206. ZKP-a), te time do nesankcioniranja počinitelja kaznenog djela, a što svakako

nije cilj.

- naznačiti pravnu kvalifikaciju počinjenog kaznenog djela (Navedeno nije isključivo nužno s obzirom da državni odvjetnik nije vezan naznačenom pravnom kvalifikacijom djela jer isti sam ocjenjuje o kojem kaznenom djelu radi temeljem utvrđenih podataka i činjenica navedenih u kaznenoj prijavi.)
- navesti podatke o počinitelju ukoliko su oni poznati (Razlikujemo prijavu protiv poznatog i nepoznatog počinitelja. Pri prijavi poznatog počinitelja radi se o podacima temeljem kojih se određuje o kojoj osobi se točno radi, kako ne bi bilo dvojbe i kako bi se točno identificirao počinitelj, npr. ime i prezime osobe, adresa, datum rođenja, starost počinitelja, imena roditelja, zanimanje i sl. Ukoliko ti podaci nisu poznati, raditi će se o nepoznatom ili NN počinitelju.)
- navesti podatke o svjedocima ukoliko ih ima ili ukoliko su utvrđeni (ime i prezime, adresa stanovanja),
- navesti eventualne podatke o počinjenoj šteti,
- priložiti uz kaznenu prijavu skice, slike, spise o poduzetim mjerama i radnjama, službene zabilješke, izjave i druge materijale koji mogu biti od koristi za uspješno provođenje izvida kaznenog djela od strane državnog odvjetnika i policije te time ujedno i od koristi za uspješno vođenje kaznenog postupka s krajnjim ciljem sankcioniranja počinitelja.

Zaključno, još jednom treba naglasiti kako je kvalitetno i sveobuhvatno sačinjavanje kaznene prijave preduvjet da državni odvjetnik, provjeravajući navode prijave i njihovu potkrijepu u vidu priloženih dokaza, ocjeni kako je kaznena prijava osnovana i da nema razloga za odbačaj iste, već da se provedu izvidi kaznenog djela. Također, na isti kvalitetan i profesionalan način sačinjen optužni prijedlog u prekršajnom postupku, trebao bi biti dobar temelj za uspješno provođenje i okončanje prekršajnog postupka. Uspješno i učenkovito sankcioniranje počinitelja kaznenih djela i prekršaja ima svakako dobar generalno i specijalno preventivan značaj te odašilje poruku da se činjenje kaznenih djela i prekršaja ne isplati. Ujedno, ono rendžerima i inspektorima daje pozitivan odjek o učinkovitost, uspješnosti i kvaliteti njihovog svakodnevnog rada.

6. KRIMINALISTIČKA PREVENCIJA EKOLOŠKIH DELIKATA

Iako se kriminalistika percipira kao znanstvena disciplina usmjerena istraživanju počinjenih kaznenih djela, a time i kao represivna disciplina potrebno je naglasiti njezinu ulogu u prevenciji kažnjivih radnji. Naime, upravo kriminalistika raspolaže s relevantnim spoznajama o kažnjivim radnjama koje mogu pomoći u sprječavanju tih radnji. Raspolaže sa spoznajama o načinima počinjenja prekršaja i kaznenih djela, sredstvima počinjenja, obilježjima počinitelja, vremenu kada se uobičajeno čine, mjestima na kojima se čine itd.

Stoga je važno što prije formirati odgovarajuće baze podataka za praćenje obilježja počinjenih ekoloških delikata, ali i pokrenuti provođenje znanstvenih istraživanja koja bi trebala detaljnije sagledati to područje. Na osnovi tih podataka mogu se precizno planirati preventivne aktivnosti i programi. U tom procesu važnu ulogu ima i kriminalistička analitika koja pomaže u obradi podataka i njihovom prilagođavanju za potrebe konkretnih aktivnosti.

Na osnovi toga kriminalistika može ponuditi modele za izradu preventivnih aktivnosti i programa koji imaju cilj pomoći u smanjenju kažnjivih radnji na određenom području. U tom smislu su osim sigurnosnih analiza značajne i sigurnosne prosudbe odnosno planovi preventivnih aktivnosti na određenom području.

7. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Rendžeri, inspektori zaštite prirode i inspektori zaštite okoliša trebaju precizno poznavati pravne propise koji se odnose na zaštitu prirode i okoliša. To je preduvjet njihove učinkovitosti u svakodnevnom radu. Materijalno pravne odredbe upućuju ih na to koje činjenice trebaju prikupljati, dok procesno pravne odredbe govore o pravnoj formi prikupljanja tih činjenica koje kasnije služe kao dokaz u prekršajnom ili kaznenom postupku. Na to se nadovezuju i posebni propisi koji poblježe određuju njihove ovlasti i djelokrug rada. Ipak, samo poznavanje pravnih normi neće im biti dovoljno. Sadržaj pojedinih izvidnih i dokaznih radnji u domeni je kriminalistike. Znanstvene spoznaje i iskustva kriminalista pomoći će im u taktici provođenja tih radnji i odabiru odgovarajuće tehnologije koja će osigurati činjenice za potrebe vođenja odgovarajućeg sudskog postupka.

Razmatranjem prikazanog pregleda osnovnih taktičkih spoznaja i iskustava u provođenju pojedinih radnji možemo zaključiti da su one u velikoj mjeri prilagodljive svim državnim tijelima koje imaju ovlasti za njihovo provođenje. Određena taktička načela u provođenju opisanih radnji mogu se pretočiti u norme podzakonskih akata kao što su pravilnici ili postupovnici koji bi trebali olakšati postupanje rendžera i inspektora u svakodnevnim situacijama. Isto tako mogu poslužiti u izradi standardnih operativnih procedura, odnosno stručne literature za ove kategorije službenika.

Kao posljedica razmatranja određenih kriminalističkih metoda u kontekstu prekršaja i kaznenih djela na štetu prirode i okoliša javlja se i dodatni poticaj formiranju posebne kriminalističke metodike istraživanja ekoloških delikata koja bi trebala postati platforma na kojoj će se u budućnosti ovaj dio kriminalistike dodatno razvijati i usavršavati.

Na kraju, iako smo s time mogli i započeti, treba naglasiti potrebu orijentacije prema prevenciji ekoloških delikata. Prevencija prekršaja i kaznenih djela na štetu prirode i okoliša ne bi smjela biti stihijska i fragmentarna, već planirana i svakodnevna aktivnost svih državnih i drugih tijela povezanih sa

zaštitom prirode i okoliša. Prevencija je primarni zadatak rendžera i biti će nužni dodatni naponi u njihovom stručnom usavršavanju kako bi mogli planirati i provoditi konkretne preventivne aktivnosti i programe.

POPIS LITERATURE:

1. Cohen, M., A., (1992), Environmental Crime and Punishment: Legal/Economic Theory and Empirical Evidence on Enforcement of Federal Environmental Statutes, Volume 82, J. Crim. L. & Criminology, p. 1056-1107,
1. Drielak, C., S., (1998), Local Enforcement: The Role of the Criminal Investigator, Fifth International Conference on Environmental Compliance and Enforcement, p. 361-373., <http://www.inece.org/5thvol1/drielak.pdf>, 9.7.2014.,
2. Grigoleit, B., Štrk, D., Wulff, S.-P. (2004). Taktika policijskog postupanja. Zagreb, MUP.
3. Hertz, M., (2011), Structures of Environmental Criminal Enforcement Fordham Environmental Law Review Volume 7, Issue 3, Article 10, p 679-718,
4. Horvatić i dr., (2002), Rječnik kaznenog prava, Zagreb, Masedia,
5. Korajlić, N., Muharremi, D. (2011), Heuristička kriminalistika, Sarajevo, Univerzitet u Travniku,
6. Kostić, M., (2009), Ekološki kriminal i njegovo suzbijanje, Pravni život, tematski broj Pravo i vreme, br. 10, Beograd, Udruženje pravika Srbije, str. 175-182.
7. Milivojević, L., (2014), Environmental Crimes and Importance of its Combating, International Scientific Conference, Ohrid, 3. – 5. Jun 2014., u postupku objave u Zborniku Konferencije,
8. tekst rada objavljen i na: <http://www.criminalisticassociation.org/aktualnosti/medjunarodna-znanstvena-konferencija-u-ohridu>,
9. Milivojević, L., (2013), Kazneno pravo za kriminaliste, Zagreb, Međunarodno kriminalističko udruženje,
10. Milivojević, L., Novine prekršajnog zakonodavstva, <http://www.criminalisticassociation.org/projekti/strucni-radovi/novine-prekršajnog-zakonodavstva>, 10.9.2014.
11. Milivojević A., L., Gluščić S., Brnetić D., (2012), Prekršajno pravo, Zagreb Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske,
12. Milivojević A., L., (2012), Prekršajno pravo i materijalno-pravne odredbe Prekršajnog zakona (Narodne novine 107/07), Zagreb, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske,
13. http://www.mup.hr/UserDocsImages/PA/vps/repozitorij/lmantolis_prekršajno_pravo.pdf

14. Pavišić, B., Veić, P., Modly, D. (2006), Kriminalistika, Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
15. Pavliček, J. (2013), Kriminalistički intervju, Zagreb, Međunarodno kriminalističko udruženje,
16. Pavišić, B., Modly, D., (2006), Kriminalistika, Golden Marketing, Zagreb,
17. Ritz K., Dawson, L., Miller D., (2009), Criminal and Environmental Soil Forensics, Springer,
18. Veić, P., Gluščić, S. (2013), Prekršajno pravo, Zagreb, Narodne novine,
19. Vodinelić, V., Aleksić, Ž. (1990), Kriminalistika, Zagreb, Informator.

Zakoni

1. Zakonu o kaznenom postupku, Narodne novine, broj: 152/08, 76/09, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13,
2. Zakonom o održivom gospodarenju otpadom (Narodne novine, broj: 44/13),
3. Zakon o zaštiti okoliša, Narodne novine, broj: 80/13,
4. Zakon o zaštiti prirode, Narodne novine, broj: 80/13,
5. Kazneni zakon, Narodne novine broj: 125/11, 143/12,
6. Prekršajni zakon, Narodne novine, broj: 107/07, 39/13, 157/13.

Internet

1. <http://www.mzoip.hr/> 8.7.2014.,
2. <http://www.eia-international.org/category/reports>, 8.7.2014.,
3. <http://www.criminalisticassociation.org/projekti/strucni-radovi/novine-prekršnjog-zakonodavstva>, 10.9.2014.
4. <http://www.criminalisticassociation.org/projekti>, 10.9.2014.

SUMMARY

CRIMINALISTICS METHODOLOGY IN NATURE AND ENVIRONMENT PROTECTION

Criminalistics methodology is a common tool of the police and the public prosecution bodies which they are using in everyday work. However, according to public authorities of other state bodies there is an obvious need to put the part of that methodology on the disposal to other servants that are involved in the protection of nature and environment. Therefore, the focus of this article is to make closer the use of criminalistics methodologies to that kind of servants, so that they could be more effective in carrying out their daily duties. In the article are closely considered criminal tactical aspects of conducting some specific actions for the detection and investigation of misdemeanors and crimes committed against nature and the environment. It is also emphasized the role of criminalistics in the prevention of misdemeanors and crimes. In fact, criminalistics prevention should be the primary task of all state bodies.

This article, along with its criminalistics part contains links to the legally prescribed powers of rangers, nature protection inspector and environmental inspectors, that are prescribed for the purposes of conducting their duties, as well as other necessary legal guidelines.

Keywords: criminalistics, rangers, nature, environment, crime prevention.